

SHRNUTÍ STANOVISKA OMBUDSMANKY UK

PODNĚT č. 67/2023

Předmět:

Bývalý studující svým podnětem upozorňuje na okolnosti, za kterých měl být **donucen k ukončení doktorského studia na začátku 4. ročníku**. Tlak na něj měl být vyvinut vedením studijního programu. Podáním podnětu chce **porozumět situaci**, do které se dostal a současně jeho řešením **napomoci jiným studujícím v podobné situaci**, aby nemuseli z doktorského studia bezdůvodně odcházet.

Vyhodnocení podnětu:

Z dostupných informací je evidentní, že ve vztahu mezi bývalým studujícím a zástupci dotčeného doktorského studijního programu, jeho garantem a školitelem, došlo k zásadnímu komunikačnímu zlomu, a to ve chvíli, kdy pracovníci získali podloženou informaci o tom, že bývalý **studující paralelně se svým fakultním úvazkem a interním studiem působí na jiném pracovišti mimo univerzitu**. Dynamika vývoje dílčích událostí, které tvoří řešený podnět, byla značná, navíc provázená intenzivním emočním prožíváním, a to pravděpodobně jak ze strany studenta, tak vedení studovaného programu. Kontextem celé situace je rovněž **výrazná mocenská asymetrie**, která je přirozenou konstantou vztahu mezi studujícím a jeho školitelem, nota bene předsedou oborové rady příslušného programu. V takových vztazích mohou být nevhodně formulované, byť dobře zamýšlené přátelské rady chápány jako **extrémně zraňující a zastrašující** a mohou ve svém důsledku vést k **přijetí zcela zásadních rozhodnutí** na straně studenta.

Níže jsou rozebrány dílčí aspekty situace studenta, na základě kterých se mohl důvodně cítit pod tlakem, který na něj byl vyvinut komunikací s předsedou oborové rady a jeho školitelem. Ten byl dále umocněn skutečností, že se mu **nedostalo žádné významnější podpory od jiných představitelů studijního programu, pracoviště či fakulty**.

1. Zvolený způsob komunikace se studentem: styl komunikace obsažený v emailech garanta studijního programu (předsedy OR) a ústním podání ze strany jeho školitele, lze označit **minimálně za nepřiměřený nastalé situaci**, resp. získání informace o tom, že bývalý student působí paralelně s fakultou (v roli studenta a zaměstnance na zkrácený úvazek) také v jiné pozici mimo univerzitu. Jakkoli mohli zástupci programu vnímat paralelní angažmá studujícího na druhém pracovišti jako zklamání důvěry v jejich osobu, mohla být komunikace vedena věcněji, konstruktivněji a bez projevů zastrašování a nátlaku. Z pohledu studujícího je pak zcela pochopitelné, že se obracel se svými dotazy v této věci na proděkany a další osoby, což mu bylo jak ze strany garanta programu, tak školitele, důrazně vytýkáno. Faktickou podporu ovšem od nikoho z nich nakonec nezískal, paradoxně byl disciplinován ve smyslu toho, že jeho chování je v konfliktu s principy etického kodexu. Eskalaci celé situace, která trvala asi dva týdny, vnímám z pozice studujícího jako extrémně nepříznivou. Ve svém důsledku vedla k tomu, že student zanechal studium v jeho pokročilé fázi, a tím byly zmařeny veškeré investice vložené do studia, a to jak ze strany studenta, tak představitelů programu a fakulty.

2. Překračování Etického kodexu UK: studentovi bylo proděkanem fakulty vytýkáno, že svým působením v interním studiu, v pracovním poměru k fakultě a paralelním výkonu práce na pozici druhého pracoviště mimo UK se **proviňuje vůči Etickému kodexu UK**, protože jeho závazky překračují 1,5 pracovní úvazek. Toto ustanovení etického kodexu je nicméně v situaci studujících neaplikovatelné, **studijní zátěž není jednoduše možné přepočítat na pracovní úvazek a tato praxe se ani v prostředí UK nikterak nepoužívá**. Do teoretického součtu by tak spadaly pouze vlastní pracovní úvazky k fakultě a druhém pracovišti. Klíčovou odpovědností studujícího je plnit povinnosti dané jeho individuálním studijním plánem. Pokud se tak děje, je ryze na uvážení studujícího, jak bude trávit zbylý osobní čas. Nepřipouští se, aby se v tomto ohledu prováděla u studujících jakákoli investigace. Jako argument nemůže sloužit ani užití etického kodexu jako ochrany studujících před přepracováním, neboť etický kodex má jednoznačně disciplinační charakter.
3. Důvěra ve vztahu mezi studentem a školitelem vs. soukromí studenta: kvalita vztahu mezi studujícím a školitelem je vlivná proměnná, která do značné míry předurčuje úspěšnost procesu celého studia. S důvěrou v takovém vztahu nelze ovšem automaticky počítat. Její prožívání navíc může být interindividuálně značně odlišné. O to více je ale nutné ji cílenými kroky budovat. V principu **není možné si nárokovat, že studující bude se svým školitelem sdílet veškeré své aktivity**, nota bene ty, které vnímá jako své ryze privátní. Mezi ně důvodně patří další výdělečné aktivity. Předmětem společné komunikace se mohou stát tehdy, pokud studující objektivně selhává v plnění svých studijních a pracovních povinností. To se ale v případě bývalého studenta nestalo.
4. Doktorské studium jako vrcholový sport: z vyjádření předsedy oborové rady jednoznačně vyplývá, že studium oboru, na který je pracoviště dané fakulty zaměřeno, je vnímáno jako **vrcholová disciplína, která je pouze pro ty nejlepší a nejvíce nadané studenty**. Hodnocení plnění individuálního studijního plánu stupněm „A“ je v jeho očích hodnocením normálního, nikoli velmi dobrého či vynikajícího průběhu studia. Program přepokládá **maximální časovou a intelektuální angažovanost studujících ve studiu**. Jakékoli distrakce jsou chápány jako nepřipustné a téměř diskvalifikující. V této souvislosti ombudsmanka připomíná, že **odpovědnost za zdárný průběh studia musí být projevoována ve vztahu ke všem studujícím**, kteří byli přijati do studia, nikoli pouze těm, kteří jsou chápáni jako ti nejlepší. Současně není možné si nárokovat veškeré časové, odborné a lidské kapacity studujícího. Jedinou mírou úspěšnosti studia je plnění povinností stanovených individuálním studijním plánem.

Navržená doporučení:

Dotčené fakultě UK ombudsmanka doporučila nadále pokračovat v rozvoji kompetencí školitelů a předsedů oborových rad ve vztahu k pedagogickému vedení studentů a revidovat postupy související s udržováním vysoké kvality doktorského studia a zároveň respektování soukromých aktivit studentů.

Směrem ke garantovi studijního programu a školiteli ombudsmanka doporučila iniciovat kontakt s bývalým studentem s cílem narovnat dosavadní nepříznivý průběh komunikace a nabídnout možná řešení situace, která ideálně povedou k absolvování studia.

Směrem k bývalému studujícímu ombudsmanka doporučila zvážit opětovné podání přihlášky do doktorského studijního programu a absolvování studia v co nejkratším čase.

Datum vyhotovení vlastního stanoviska: 21. 2. 2024